
THE NEED TO EDUCATE PATRIOTISM AND SOCIAL RESPONSIBILITY FOR STUDENTS NOWADAYS

Pham Thi Phuong

Thanh Hoa University of Culture, Sports and Tourism
Email: phamthiphuong@dvt.d.edu.vn

Received: 03/01/2024
Reviewed: 04/01/2024
Revised: 08/01/2024
Accepted: 26/01/2024
Released: 31/01/2024

DOI: <https://doi.org/10.55988/2588-1264/187>

Nowadays, spiritual cultural values and national traditions have and continue to play a role, this is the basis and foundation in forming the good qualities of Vietnamese people in difficult conditions và new circumstances. Students are the main resource to build the country in the current era of knowledge economy. They represent the dynamic, creative vitality and enthusiasm of youth, but they still lack experience in the process of human formation. way. Therefore, educating students about patriotism and responsibility is a necessary task of higher education institutions, thereby contributing to educating a sense of responsibility, patriotism, and promoting sovereignty. active, dynamic, creative and improve students' inherent life skills and sense of responsibility in the current period. The paper analyzes the need, current situation and solutions to educate patriotism and a sense of social responsibility for students.

Keywords: Patriotism; Social responsibility; Students.

1. Giới thiệu

Trong bảng giá trị truyền thống của dân tộc, chủ nghĩa yêu nước là sản phẩm kết tinh lâu dài của tình yêu quê hương đất nước, là giá trị tinh thần cao quý, là hệ chuẩn mực cao nhất, thấm sâu vào tư tưởng tình cảm của nhân dân qua nhiều thế hệ, tạo nên một nguồn nội sinh, một sức mạnh to lớn để đánh thắng nhiều kẻ thù xâm lược trong công cuộc bảo vệ và xây dựng đất nước. Theo dòng chảy của lịch sử dân tộc, truyền thống đó đã tạo nên một chuẩn mực: “Tinh thần đấu tranh anh dũng, bất khuất vì độc lập tự do của Tổ quốc, nhằm bảo vệ chủ quyền quốc gia và toàn vẹn lãnh thổ; niềm tự hào về lịch sử, văn hóa, ngôn ngữ, phong tục tập quán và những truyền thống tốt đẹp khác của dân tộc; yêu nước gắn liền với yêu dân, với tinh thần đoàn kết, nhân ái, khoan dung trong cộng đồng và hòa hiếu với các dân tộc liên bang...” [2].

Lòng yêu nước của nhân dân ta được hun đúc từ hàng nghìn năm lịch sử trong suốt quá trình dựng nước và giữ nước. Đó là sản phẩm của lịch sử, là thói quen, là tình cảm hết sức chân thành và tự nhiên xuất phát từ con người Việt Nam. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đã

từng nói: “Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là truyền thống quý báu của ta. Từ xưa đến nay, mỗi khi Tổ quốc bị xâm lăng thì tinh thần ấy lại sôi nổi, nó kết thành một làn sóng vô cùng mạnh mẽ, to lớn, nó lướt qua mọi sự nguy hiểm, khó khăn, nó nhấn chìm tất cả lũ bán nước và lũ cướp nước. Lịch sử ta đã có nhiều cuộc kháng chiến vĩ đại chứng tỏ tinh thần yêu nước của nhân dân ta. Chúng ta có quyền tự hào vì những trang sử vẻ vang thời đại Bà Trưng, Bà Triệu, Trần Hưng Đạo, Lê Lợi, Quang Trung... chúng ta phải ghi nhớ công lao của các vị anh hùng dân tộc, vì các vị ấy là tiêu biểu của một dân tộc anh hùng” [3].

Nghị quyết Đại hội 13 của Đảng đã đề ra yêu cầu phải “Tăng cường giáo dục thế hệ trẻ về lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa, nâng cao lòng yêu nước, tự hào dân tộc, nuôi dưỡng ước mơ, hoài bão, khát vọng vươn lên” [4].

Trong đời sống xã hội, trách nhiệm thể hiện qua quá trình làm việc, hành vi ứng xử của mỗi người với nhau trong thực hiện nhiệm vụ, đây là một phẩm chất đạo đức của con người. “Trách nhiệm là sự thực hiện bổn phận, nghĩa vụ của chủ thể đối với người khác, với xã hội một cách tự giác, trách nhiệm đối lập với vô trách nhiệm, gắn liền với chịu trách nhiệm” [1; tr.11]. Vì thế, việc giáo dục ý thức trách nhiệm xã hội cho sinh viên là vô cùng cần thiết và quan trọng trong thời đại ngày nay.

Trong xu thế toàn cầu hóa, dưới sự tác động của kinh tế thị trường, bên cạnh những tác động tích cực cũng để lại nhiều hệ lụy, nhiều hiện tượng đáng buồn xảy ra: nhiều người sống quá đề cao lợi ích của cá nhân, không quan tâm đến lợi ích tập thể, lợi ích cộng đồng, vì thế ý thức trách nhiệm của công dân đối với xã hội đang dần bị mai một. Con người sống thiếu trách nhiệm với bản thân, cán bộ sống thiếu trách nhiệm với dân, giới trẻ sống thiếu trách nhiệm với quê hương, đất nước với tương lai của bản thân mình... Bên cạnh đó, giới trẻ hiện nay đặc biệt là sinh viên với sự tiếp nhận thông tin đa chiều, lại rất nhạy cảm với thời cuộc, họ chưa được giáo dục nhiều về kỹ năng chọn lọc thông tin, do đó cần phải giáo dục ý thức trách nhiệm cho sinh viên, những thế hệ chủ nhân tương lai của đất nước là rất cần thiết và cấp bách.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Từ trước đến nay, việc nghiên cứu, trao đổi về sự cần thiết giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm xã hội đối với sinh viên đã thu hút sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu.

Các công trình nghiên cứu về sự cần thiết giáo dục lòng yêu nước, ý thức dân tộc:

Đề cập đến sự cần thiết của việc giáo dục chủ nghĩa yêu nước Việt Nam cho sinh viên các trường đại học có rất nhiều công trình nghiên cứu, trong đó có bài viết “Giáo dục chủ nghĩa yêu nước Việt Nam cho sinh viên các trường đại học ở nước ta hiện nay” của tác giả Đồng Thị Tuyền (2018). Bài viết đã định hướng, giúp cho sinh viên có những nhận thức, thái độ và hành động đúng đắn về lòng tự hào, tự tôn, tự trọng dân tộc sâu sắc, có hoài bão, khát vọng, ý chí để thực hiện mục tiêu xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ tiến lên xã hội chủ nghĩa [8].

Tác giả Trần Bắc Bộ (2019) với bài viết “Một số giải pháp tăng cường giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội cho sinh viên hiện nay” đã đề cập đến vai trò của thanh niên nói chung, sinh viên nói riêng. Đây chính là nguồn lực cơ bản trong xây dựng và phát triển đất nước trong tình hình mới. Bên cạnh việc phân tích những mặt tích cực của lực lượng thanh niên, sinh viên trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước, tác giả cũng chỉ ra

những mặt hạn chế, mặt trái tác động của nền kinh tế thị trường đến lực lượng này. Để khắc phục những bất cập, hạn chế tác giả đã đề xuất một số giải pháp nhằm tăng cường giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội cho sinh viên, qua đó giúp phát huy vai trò xung kích của thanh niên, sinh viên trong sự nghiệp phát triển đất nước giai đoạn hiện nay [5].

Bài viết “Thực trạng và giải pháp giáo dục lòng yêu nước trong dạy học giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên Trường Đại học Đồng Tháp” của tác giả Trần Văn Điều, Tiêu Thanh Sang (2020) đã nêu lên vai trò quan trọng của sinh viên đối với sự phát triển của đất nước. Giáo dục lòng yêu nước cho sinh viên là một nhiệm vụ cấp bách trong giai đoạn hiện nay, để đào tạo sinh viên trở thành công dân vừa có đức, vừa có tài đáp ứng các yêu cầu của công cuộc xây dựng và phát triển đất nước [7].

Tác giả Nguyễn Tài Đông (2022) với bài viết “Giáo dục tinh thần yêu nước, ý thức dân tộc cho tuổi trẻ Việt Nam hiện nay” đã đề cập đến sự cần thiết của giáo dục lòng yêu nước, ý thức dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam, phân tích tầm quan trọng của ý thức dân tộc ảnh hưởng đến nhiều phương diện của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục. Từ đó chỉ ra các định hướng cơ bản nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục tinh thần yêu nước, ý thức dân tộc cho thế hệ trẻ trong giai đoạn hiện nay [6].

Nhóm tác giả Nguyễn Quý Thanh, Trần Thành Nam với bài viết “Giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa” đã phân tích trong bối cảnh mới của sự phát triển kinh tế - xã hội, bên cạnh những nguyên nhân, tác động của nhân tố truyền thống cũng xuất hiện nhiều tác nhân giáo dục mới. Vì vậy, cần phân tích, tìm ra những nguyên nhân, từ đó đề ra giải pháp đột phá để huy động mọi chủ thể cho giáo dục toàn diện gắn với điều kiện, tình hình mới [10].

Các công trình nghiên cứu về ý thức trách nhiệm của sinh viên:

Tác giả Trần Thị Mỹ với bài viết “Một số biện pháp nâng cao ý thức chính trị của sinh viên Việt Nam hiện nay” đã phân tích sự cần thiết về việc nâng cao ý thức giáo dục chính trị cho sinh viên, đây là nhiệm vụ quan trọng trong việc giáo dục hình thành nhân cách sinh viên, từ đó tạo điều kiện để sinh viên luôn kiên định với lập trường chính trị tư tưởng của mình. Hiểu được những âm mưu, luận điệu sai trái của bọn thù địch trong và ngoài nước, từ đó bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng. Tác giả đã phân tích thực trạng và đưa ra những giải pháp mang tính định hướng góp phần nâng cao ý thức chính trị của sinh viên trong các cơ sở đào tạo đại học hiện nay [11].

Bài viết “Ý thức bảo vệ Tổ quốc của sinh viên hiện nay” của tác giả Vũ Thị Thu Trang đã khẳng định công cuộc xây dựng và bảo vệ đất nước vô cùng quan trọng đối với cách mạng Việt Nam. Để thực hiện nhiệm vụ cao cả đó đòi hỏi cần có sự đoàn kết một lòng, phát huy sức mạnh nội lực trên toàn bộ các lĩnh vực của đời sống xã hội, kinh tế, quân sự, ngoại giao... kết hợp sức mạnh dân tộc và sức mạnh của thời đại, trong đó yếu tố nguồn lực con người có sinh viên giữ vai trò hết sức quan trọng, quyết định đến mọi thắng lợi của tiến trình cách mạng [12].

Có thể thấy, các công trình trên là kết quả tìm hiểu, nghiên cứu giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm của sinh viên với nhiều cách tiếp cận trên nhiều khía cạnh và phương diện khác nhau. Những công trình đó rất có ý nghĩa và giá trị, giúp ích nhiều cho việc nghiên cứu trong giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm cho sinh viên giai đoạn hiện nay.

3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Để phân tích mối liên hệ giữa vấn đề giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm của sinh viên trong giai đoạn hiện nay, tác giả đã sử dụng phương pháp luận biện chứng duy vật, đồng thời kết hợp với phương pháp thống nhất lịch sử - logic, khái quát hóa, trừu tượng hóa...

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Sự cần thiết của giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm xã hội cho sinh viên

Theo Luật Giáo dục đại học, sinh viên là nhóm người có từ độ tuổi 18 - 25, họ là những người thông qua các kỳ xét tuyển quốc gia, các kỳ tuyển sinh sau khi tốt nghiệp bậc trung học phổ thông, đang theo học ở các trường chuyên nghiệp đại học, cao đẳng. Về bản chất “Sinh viên là đại biểu của một nhóm xã hội đặc biệt gồm những người đang trong quá trình chuẩn bị tri thức để trở thành chuyên gia, hoạt động lao động trong một lĩnh vực nhất định thuộc các ngành kinh tế, văn hóa, xã hội hoặc sinh viên là những người đang học tập ở các trường cao đẳng, đại học trong và ngoài nước.” [13]

Trong mỗi giai đoạn phát triển đất nước, sinh viên luôn là lực lượng then chốt, đi đầu, đặc biệt trong thời đại tri thức, thời đại hội nhập quốc tế như hiện nay. Trong quãng thời gian học tập sinh viên sẽ lĩnh hội, tiếp thu những kiến thức, rèn luyện những phẩm chất đạo đức, lập trường tư tưởng chính trị vững vàng, để chuẩn bị hành trang trên con đường lập nghiệp sau này. Trong quá trình học tập, sinh viên sẽ chịu rất nhiều ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố khác nhau. Ngoài ảnh hưởng của thế hệ cha chú đi trước, họ còn chịu ảnh hưởng bởi các yếu tố văn hóa, tri thức kinh nghiệm của các nước khác nhau trong xu thế hội nhập quốc tế hiện nay. Bên cạnh đó, họ rất muốn trải nghiệm, khám phá bản thân, ngay cả khi họ còn chưa được chuẩn bị tốt cho những thử nghiệm đó, vì đối với họ dù có phạm sai lầm vẫn có cơ hội làm lại, thử nghiệm lại. Đây cũng là một trong những nguyên nhân dẫn đến “lệch chuẩn” trong ứng xử văn hóa của sinh viên. Nhưng khi thử nghiệm bị thất bại, họ thường suy nghĩ rất tiêu cực, chán nản, bi quan, mất phương hướng trong cuộc sống. Nhưng với đặc tính năng động, nhiệt huyết họ cũng nhanh lấy lại tinh thần và vượt qua. Bên cạnh đó, trong thời đại hội nhập quốc tế, họ có điều kiện tiếp xúc với nhiều luồng văn hóa tư tưởng, thông tin mới, tuy nhiên kinh nghiệm sống chưa có nhiều, chọn lọc thông tin còn hạn chế, họ ít quan tâm đến các vấn đề chính trị - xã hội nên dễ bị dụ dỗ, lôi kéo, tư tưởng dễ dao động.

Các giá trị văn hóa tinh thần truyền thống Việt Nam đã được xây dựng và bồi đắp trong hoàn cảnh rất đặc thù và trong suốt chiều dài lịch sử dân tộc ta. Đó là lòng yêu nước nồng nàn, ý chí tự cường dân tộc; ý thức trách nhiệm, tinh thần đoàn kết, ý thức cộng đồng dân tộc; lòng nhân ái, khoan dung; tinh thần dũng cảm, bất khuất,... Những giá trị này được các thế hệ con người Việt Nam lưu giữ và phát huy, trở thành cốt cách của con người Việt Nam, tạo nên sức mạnh vô địch để chúng ta vượt qua bao khó khăn, thử thách tiến lên cùng lịch sử. Chính vì vậy việc giáo dục, phát huy lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội trong bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên - bộ phận ưu tú nhất trong các thế hệ tương lai của dân tộc, là một đòi hỏi của lịch sử để các giá trị này luôn được chuyển giao và không bao giờ bị đứt gãy. Không chỉ vậy, việc phát huy lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội trong bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên Việt Nam hiện nay còn là một tất yếu khách quan vì tầm quan trọng đặc

biệt của các giá trị này trong nhân cách của sinh viên cũng như công tác bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên. Cụ thể là:

Thứ nhất: Giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội là cơ sở để xây dựng, bồi dưỡng và phát triển nhân cách mới cho sinh viên hiện nay.

Hiện nay, trước tình hình mới của đất nước cũng như quốc tế đang có nhiều biến đổi, đã đặt ra những yêu cầu mới trong cấu trúc hình thành nhân cách của sinh viên Việt Nam. Vì vậy, việc hình thành nhân cách của sinh viên không chỉ cần đến những giá trị văn hóa tinh thần truyền thống, mà cần bổ sung những giá trị mới hiện đại mới có thể đáp ứng được đòi hỏi của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa để xây dựng quê hương đất nước. Nhiều giá trị hiện đại mà sinh viên Việt Nam hiện nay cần phải xây dựng nhưng không thể lấy từ quá khứ, truyền thống như ý thức tổ chức, kỷ luật, tác phong công nghiệp, thái độ tôn trọng và tuân thủ pháp luật, trình độ khoa học kỹ thuật cao, kỹ năng thực hành,... Tuy nhiên, không phải để xây dựng, bồi dưỡng nhân cách mới sinh viên Việt Nam phải xóa sạch tất cả những cái thuộc về truyền thống kể cả tốt và xấu trong mình. Đành rằng có những mặt thuộc về truyền thống văn hóa dân tộc đã định hình trong nhân cách của sinh viên là không phù hợp với yêu cầu của xã hội công nghiệp hiện nay và cản trở việc tiếp thu một số giá trị hiện đại. Nhưng chúng ta thừa nhận rằng, nhiều giá trị văn hóa tinh thần truyền thống của dân tộc ta cần phải là nền tảng, bệ đỡ để sinh viên tiếp thu những giá trị hiện đại, xây dựng và bồi dưỡng nhân cách mới bởi nếu không làm được điều này thì nhân cách sinh viên Việt Nam có thể dễ trở nên mất định hướng, cực đoan, thậm chí là đánh mất mình, trở thành bóng mờ của dân tộc khác. Hơn nữa, việc tiếp thu các giá trị hiện đại dù là tốt với một dân tộc nào đó cũng cần phải có sự chọn lọc trên cơ sở có phù hợp với “thể trạng văn hóa dân tộc”, đặc biệt là với hệ giá trị văn hóa tinh thần truyền thống của dân tộc mình. Nói cách khác, nhân cách của các thành viên trong cộng đồng một dân tộc cũng có “thể trạng tinh thần” riêng được quy định bởi chính hệ giá trị văn hóa tinh thần truyền thống của dân tộc đó mà việc tiếp thu các giá trị hiện đại để xây dựng, bồi dưỡng nhân cách mới vẫn phải dựa vào nếu không muốn dẫn đến sự phát triển méo mó, lệch lạc về nhân cách. Thấy rõ vai trò nền tảng của những giá trị văn hóa tinh thần truyền thống trong xây dựng, bồi dưỡng nhân cách mới cho con người Việt Nam nói chung, sinh viên Việt Nam nói riêng, Đảng ta đã đưa ra mô hình nhân cách mới của con người Việt Nam là “Xây dựng con người Việt Nam giàu lòng yêu nước, có ý thức làm chủ, trách nhiệm công dân, có tri thức, sức khỏe, lao động giỏi, sống có văn hóa, nghĩa tình, có tinh thần quốc tế chân chính” [2].

Thứ hai: Lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội tạo nên sức mạnh tinh thần giúp cho sinh viên ngày nay có thái độ tích cực trong công cuộc đổi mới hiện nay.

Nếu sinh viên Việt Nam nhận thức và tiếp thu được những giá trị văn hóa về lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội thì họ sẽ biết xử lý một cách hài hòa mối quan hệ giữa cá nhân và xã hội, sống có trách nhiệm, biết quan tâm, chia sẻ với những người xung quanh. Có thể nói, những giá trị về lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội nếu được bồi đắp trong nhân cách của mỗi sinh viên Việt Nam chắc chắn sẽ giúp họ tránh xa lối sống thực dụng, chỉ muốn hưởng thụ mà không chịu cống hiến mà trái lại họ sẽ tích cực tham gia vào sự nghiệp đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa ở nước ta.

Thứ ba: Giá trị về lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội là cơ sở giúp cho sinh viên đứng vững trước tác động tiêu cực của kinh tế thị trường và mở cửa, hội nhập.

Quá trình hình thành và phát triển nhân cách là quá trình xã hội hóa cá nhân gắn liền với quá trình cá nhân hóa xã hội. Vì vậy, tất cả các yếu tố bên ngoài cá nhân như các mặt kinh tế, văn hóa, chính trị,... của xã hội đều tác động đến nhân cách của cá nhân. Do đó, trong điều kiện chúng ta đang phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và thực hiện mở cửa, giao lưu, hợp tác sâu rộng với thế giới hiện nay thì nhân cách của sinh viên Việt Nam cũng đang có sự biến đổi mạnh mẽ là quy luật khách quan không thể đảo lộn. Vấn đề là ở chỗ chúng ta cần lường trước được những khả năng về sự tác động tiêu cực của kinh tế thị trường, toàn cầu hóa đối với nhân cách của sinh viên Việt Nam để chủ động phòng ngừa và ngăn chặn. Và một trong những biện pháp tỏ ra hữu hiệu là cần tiếp tục bồi dưỡng, phát huy mạnh mẽ hơn nữa những giá trị văn hóa truyền thống về lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội trong nhân cách của mỗi sinh viên Việt Nam. Bởi chính những giá trị truyền thống này sẽ tạo ra “hệ miễn dịch”, sức đề kháng cho nhân cách của sinh viên Việt Nam hiện nay chống lại các tác động tiêu cực của kinh tế thị trường và toàn cầu hóa. Nhận thức được tầm quan trọng của giá trị văn hóa tinh thần truyền thống đó trong bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên, Đảng, Nhà nước ta cũng như các cấp liên quan đã quan tâm, đẩy mạnh việc phát huy các giá trị văn hóa tinh thần truyền thống trong bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên và đã đạt được những kết quả bước đầu. Công tác bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên chịu tác động tổng hợp của nhiều nhân tố, do vậy, chúng ta đã phát huy các giá trị văn hóa truyền thống về lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm với xã hội trong bồi dưỡng nhân cách cho sinh viên bằng nhiều hình thức khác nhau như qua việc giáo dục ý thức văn hóa cho sinh viên qua các trường đại học; qua việc thu hút sinh viên tham gia vào các phong trào chính trị - xã hội thực tiễn; qua các phương tiện truyền thông đại chúng, nghệ thuật cũng như những tấm gương người tốt, việc tốt.

4.2. Một số giải pháp giáo dục lòng yêu nước và ý thức trách nhiệm cho sinh viên trong giai đoạn hiện nay

Một là: Tăng cường bồi dưỡng, giáo dục lý luận chính trị cho sinh viên.

Ở các trường đại học, cao đẳng của nước ta hiện nay, các môn Lý luận chính trị là những môn học bắt buộc trong chương trình đào tạo. Tuy nhiên nội dung chương trình đang còn nặng về lý thuyết, các phương pháp giảng dạy chậm đổi mới nên chưa nâng cao được hiệu quả trong dạy học. Để tăng cường giáo dục lý luận chính trị cho sinh viên cần phải có sự đổi mới đồng bộ cả nội dung và phương pháp giảng dạy. Đổi mới nội dung chương trình cần được tiến hành theo hướng giảm dần những kiến thức kinh viện, hàn lâm; tăng cường kiến thức thực tiễn. Đồng thời, phương pháp giảng dạy cũng cần được đổi mới theo hướng kết hợp giữa giảng dạy truyền thống (thuyết trình, nêu vấn đề...) với các phương pháp giảng dạy tích cực, hiện đại, lấy sinh viên làm trung tâm, điều đó sẽ gây hứng thú học tập, phát huy được tính chủ động, tích cực sáng tạo của sinh viên. Bên cạnh đó, cần phải có sự đổi mới cách thức kiểm tra thi cử, bỏ dần kiểm tra cuối học phần bằng thi viết sang thi trắc nghiệm, vấn đáp... góp phần nâng cao hiệu quả học tập, qua đó góp phần tăng cường bồi dưỡng, giáo dục lý luận chính trị cho sinh viên, giáo dục họ lòng yêu nước, giúp họ thấy được ý thức trách nhiệm của mình trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; giúp họ hiểu về đường lối chủ

trương, chính sách của Đảng, có lập trường chính trị tư tưởng vững vàng để từ đó không dễ bị mua chuộc, lôi kéo; giúp họ đấu tranh chống lại các lực lượng phản động, xuyên tạc nói xấu Đảng và Nhà nước.

Hai là: Phát huy vai trò, trách nhiệm của tổ chức Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên trong các nhà trường

Trong bối cảnh hội nhập nền kinh tế thế giới, các tổ chức Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên cần phải đổi mới theo hướng hiệu quả, thiết thực, đa dạng các chủ đề nội dung sinh hoạt để sinh viên hiểu được trách nhiệm của mình với quê hương đất nước, hiểu và thực hiện đúng theo pháp luật, thấm nhuần về tư tưởng, đường lối, chủ trương chính sách của Đảng. Bên cạnh đó, luôn quý trọng và giữ gìn phát huy truyền thống của dân tộc, của nhà trường. Ngoài ra, các tổ chức Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên cần giáo dục cho sinh viên trách nhiệm của mình đối với gia đình, nhà trường và xã hội từ đó góp phần vào công cuộc xây dựng đất nước, xây dựng chủ nghĩa xã hội, đấu tranh chống lại những biểu hiện chống phá cách mạng của các thế lực thù địch. Nhất là trong giai đoạn cách mạng công nghiệp 4.0 sinh viên có điều kiện tiếp xúc với nhiều hệ tư tưởng, nhiều luồng văn hoá khác nhau. Sinh viên dễ bị dụ dỗ, lôi kéo bởi các thế lực phản động trong và ngoài nước. Chính vì vậy, Đoàn Thanh niên và Hội Sinh viên cần phải nhanh chóng, kịp thời nắm bắt được tư tưởng, tâm lý của sinh viên, để qua đó phát hiện ra những biểu hiện sai trái, lệch lạc từ đó định hướng, giúp sinh viên nhận thức đúng đắn về các hiện tượng xã hội. Làm được điều đó trước tiên cần phải phát huy được tính năng động của cán bộ Đoàn trong việc tuyên truyền, vận động sinh viên tham gia tích cực vào các hoạt động, mỗi cán bộ Đoàn, Hội phải là tấm gương sáng cho sinh viên noi theo và học tập. Qua đó mới nắm bắt được tâm tư, nguyện vọng của sinh viên để từ đó xây dựng Đoàn, Hội ngày càng vững mạnh.

Ba là: Phát huy tính tích cực, chủ động của bản thân mỗi sinh viên trong học tập và rèn luyện.

Sinh viên là thế hệ trẻ đầy nhiệt huyết, sức sống, luôn năng động và sáng tạo, là lực lượng then chốt trong cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, họ cũng chính là chủ thể không thể thiếu trong cuộc đấu tranh chống lại các thế lực thù địch đang ngày đêm chống phá đất nước ta. Để phát huy vai trò đó, bản thân mỗi sinh viên phải luôn nêu cao tinh thần tự giác để học tập, rèn luyện tư tưởng đạo đức, trang bị cho mình tư tưởng lý luận chính trị vững vàng để trở thành người công dân tốt, cống hiến hết mình cho sự phát triển của quê hương đất nước. Bên cạnh đó, sinh viên cần tỉnh táo, nêu cao tinh thần tự giác trước các chiêu bài mua chuộc, dụ dỗ của các thế lực thù địch.

Để phát huy tích cực, chủ động của sinh viên, trong quá trình giảng dạy, giáo viên phải biết sử dụng linh hoạt các phương pháp, lấy người học làm trung tâm để trong mỗi bài giảng phát huy được tính sáng tạo, chủ động nhiệt tình của người học. Nhà trường cần phải kết hợp dạy trên lớp với các chương trình ngoại khóa: thăm bảo tàng, có di tích lịch sử... tạo sân chơi cho sinh viên tham gia các cuộc thi: *Tìm hiểu về đường lối của Đảng và pháp luật; Ánh sáng soi đường, ...*

Bốn là: Giáo dục truyền thống yêu nước, ý thức trách nhiệm của sinh viên thông qua các buổi gặp gỡ tọa đàm với các nhân chứng lịch sử, những danh nhân văn hóa của dân tộc, những tấm gương tiêu biểu, anh hùng lịch sử...

Việc được gặp gỡ, trao đổi với các nhân chứng lịch sử, những chuyên gia, những người hiểu rất rõ về lịch sử hào hùng của dân tộc, sẽ tiếp thêm sức mạnh, niềm tin cho sinh viên, giúp họ hiểu rõ hơn, đầy đủ hơn về lịch sử truyền thống của dân tộc, hiểu được tinh thần yêu nước, sự hy sinh mà thế hệ cha ông đã trải qua để cho các em có một cuộc sống hòa bình, tự do cho đến ngày hôm nay. Đồng thời, giúp cho sinh viên hiểu hơn về giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, từ đó ý thức được vai trò, trách nhiệm của mình, họ sẽ cố gắng học tập, rèn luyện, tu dưỡng đạo đức tốt để góp một phần sức lực của mình vào công cuộc xây dựng và bảo vệ tổ quốc xã hội chủ nghĩa.

5. Thảo luận

Truyền thống yêu nước, ý thức trách nhiệm đóng vai trò quan trọng, then chốt trong quá trình hình thành nhân cách của sinh viên nước ta. Vì vậy, cần giáo dục lòng yêu nước, tinh thần trách nhiệm của sinh viên trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc tạo thành sức mạnh nội sinh cho đất nước phát triển. Đặc biệt, trong thời đại ngày nay khi các thế lực thù địch đang tiến hành “chiến lược diễn biến hòa bình” trên lĩnh vực tư tưởng văn hóa thì mũi nhọn bọn chúng hướng tới chủ yếu là sinh viên. Để phòng, chống chiến lược đó, cần có sự kết hợp của nhiều biện pháp, cách thức trong đó những giải pháp cơ bản phải kể để là tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng cho sinh viên; phát huy vai trò của tổ chức Đoàn Thanh niên, Hội Sinh viên trong việc giáo dục và rèn luyện sinh viên; quan tâm đến cả đời sống vật chất và tinh thần cho sinh viên; phát huy tính tích cực, chủ động của bản thân mỗi sinh viên trong học tập và rèn luyện. Những biện pháp đó, sẽ góp phần không nhỏ vào giáo dục, xây dựng và bồi dưỡng đội ngũ sinh viên không những nâng cao về trình độ tri thức mà còn ý thức trách nhiệm của bản thân đối với quê hương, đất nước mà còn vững về lập trường chính trị tư tưởng trước sự lôi kéo, “mua chuộc” của các thế lực thù địch.

6. Kết luận

Giáo dục tinh thần yêu nước, ý thức trách nhiệm cho tuổi trẻ Việt Nam để thế hệ trẻ thực sự trở thành lực lượng tiên phong trong công cuộc phát triển kinh tế - xã hội, trở thành những người chủ tương lai của đất nước là công việc có ý nghĩa cấp thiết hiện nay. Trách nhiệm đó trước hết và lớn nhất thuộc về các cơ sở giáo dục. Cần phát huy cao nhất vai trò chủ đạo của kênh giáo dục chính thống này. Muốn vậy, cần tiếp tục đổi mới phương pháp dạy học, đổi mới chương trình đào tạo, đổi mới cách tiếp cận đối tượng học sinh, sinh viên. Tiếp tục thực hiện quan điểm lấy người học làm trung tâm, phát huy sức sáng tạo và sự nhiệt tình của người học, sử dụng đa dạng các phương pháp dạy học và tương tác để nâng cao hiệu quả của giáo dục ý thức dân tộc. Kết hợp môi trường nhà trường với môi trường văn hóa, giáo dục không chỉ ở trên lớp mà còn thông qua các hoạt động ngoại khóa... đó chính là cách tốt nhất giúp thế hệ thanh niên, sinh viên Việt Nam có tinh thần, lòng dũng cảm, trách nhiệm đối với bản thân, gia đình, xã hội và Tổ quốc để bước vào kỷ nguyên hiện thực hóa khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Cao Minh Công (2012), *Trách nhiệm công vụ và đạo đức công chức ở nước ta hiện nay*, Luận án tiến sĩ, Viện Khoa học Xã hội Việt Nam.
- [2]. Trần Văn Giàu, “*Hệ tư tưởng yêu nước Việt Nam*”, Tạp chí Cộng sản, số 16, tháng 8/1998.
- [3]. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2002), tập 6, Nxb Chính trị Quốc gia.
- [4]. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập 1, Nxb Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021.
- [5]. Trần Bắc Bộ (2019), *Một số giải pháp tăng cường giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội cho sinh viên hiện nay*. Kỷ yếu Hội thảo quốc gia “Xây dựng nền giáo dục thực chất - định hướng và giải pháp”.
- [6]. Nguyễn Tài Đông (2022), *Giáo dục tinh thần yêu nước, ý thức dân tộc cho tuổi trẻ Việt Nam hiện nay*, Tạp chí Cộng sản, số 984, tháng 2/2022.
- [7]. Trần Văn Điều, Tiêu Thanh Sang (2020), *Thực trạng và giải pháp giáo dục lòng yêu nước trong dạy học giáo dục quốc phòng và an ninh cho sinh viên Trường Đại học Đồng Tháp*, Tạp chí Khoa học, Đại học Đồng Tháp, tập 9, số 6/2020.
- [8]. Đồng Thị Tuyền (2018), *Giáo dục chủ nghĩa yêu nước Việt Nam cho sinh viên các trường đại học ở nước ta hiện nay*, Tạp chí Giáo dục Lý luận số 277 + 278 (7 + 8/2018).
- [9]. Hoàng Thị Phương Nhung (2022), *Bồi dưỡng lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa, nâng cao lòng yêu nước, tự hào dân tộc cho thế hệ trẻ*, Trang thông tin điện tử Trường Chính trị tỉnh Bình Phước.
- [10]. Nguyễn Quý Thanh, Trần Thành Nam (2020), *Giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa*, Tạp chí Cộng sản, 24/10/2020.
- [11]. Trần Thị My (2022), *Một số biện pháp nâng cao ý thức chính trị của sinh viên Việt Nam hiện nay*, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 509, tháng 9/2022.
- [12]. Vũ Thị Thu Trang (2018), *Ý thức bảo vệ Tổ quốc của sinh viên hiện nay*, Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật, số 404, tháng 2/2018.
- [13]. Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh (2007), *Định hướng giá trị cho sinh viên trong giai đoạn hiện nay*, Báo cáo khoa học chuyên đề, Hà Nội.

SỰ CẦN THIẾT GIÁO DỤC LÒNG YÊU NƯỚC VÀ Ý THỨC TRÁCH NHIỆM XÃ HỘI CHO SINH VIÊN HIỆN NAY

Phạm Thị Phương

Trường Đại học Văn hóa, Thể thao và Du lịch Thanh Hóa

Email: phamthiphuong@dvttdt.edu.vn

Ngày nhận bài: 03/01/2024

Ngày phản biện: 04/01/2024

Ngày tác giả sửa: 08/01/2024

Ngày duyệt đăng: 26/01/2024

Ngày phát hành: 31/01/2024

DOI: <https://doi.org/10.55988/2588-1264/187>

Ngày nay, các giá trị văn hóa tinh thần, truyền thống dân tộc đã và đang tiếp tục phát huy vai trò, đây là cơ sở, nền tảng trong việc hình thành những phẩm chất tốt đẹp của con người Việt Nam trong điều kiện, hoàn cảnh mới. Sinh viên là nguồn lực chủ yếu để xây dựng đất nước trong thời đại kinh tế tri thức, họ tiêu biểu cho sức sống năng động, sáng tạo, nhiệt tình của tuổi trẻ, nhưng còn thiếu trải nghiệm trong quá trình hình thành nhân cách. Vì vậy, việc giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm cho sinh viên là nhiệm vụ cần thiết của các cơ sở giáo dục đại học, qua đó góp phần giáo dục tinh thần trách nhiệm, lòng yêu nước, phát huy tính chủ động, năng động, sáng tạo và nâng cao kỹ năng sống cho sinh viên. Trong phạm vi bài viết này, tác giả tập trung phân tích sự cần thiết, thực trạng và giải pháp giáo dục lòng yêu nước, ý thức trách nhiệm xã hội đối với sinh viên.

Từ khóa: Giáo dục lòng yêu nước; Ý thức trách nhiệm; Sinh viên.